IPC–MERCATOR ANALİZİ

Haziran 2026

DEPREMDEN ÜÇ YIL SONRA ANTAKYA'DA YERİNDEN EDİLME SONA ERMEDİ, BİÇİM DEĞİŞTİREREK YAYILIYOR

Francesco Pasta & Şule Can

İPM

İSTANBUL POLİTİKALAR MERKEZİ
SABANCI ÜNİVERSİTESİ
STIFTUNG MERCATOR GİRİŞİMİ

Giriş

27 Aralık 2025'te, Türkiye'nin güneyi ve Suriye'nin kuzeyinde Şubat 2023'te meydana gelen depremlerin üçüncü yıldönümü yaklaşırken, Hatay'ın merkezi olan Antakya'da görkemli bir tören düzenlendi. Törene, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın yanı sıra, yakın müttefiki Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) Genel Başkanı Devlet Bahçeli ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Murat Kurum gibi üst düzey isimler katıldı.

Cumhurbaşkanı, depremden ağır şekilde etkilenen bölge genelinde Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ) tarafından inşa edilen 455.000'inci konutun anahtarını genç bir kıza teslim ederken verilen mesaj açıktı: yeniden inşa süreci büyük ölçüde ilerliyordu ve hükümet vaatlerini yerine getirmişti.[1] Törenin arka planı, şehir merkezi ve Cumhurbaşkanlığı konvoyunun geçtiği güzergâh üzerindeki tarihi kent dokusu, Antakya'da ve daha geniş deprem bölgesinde yaşamın "normale döndüğü" izlenimini vermek üzere aceleyle hazırlanmıştı.

Hem en ağır yıkıma uğrayan şehir olan hem de birçok gözlemciye göre toparlanma sürecinde büyük ölçüde geride bırakılan Antakya,[2] devletin yeniden inşa başarı hikâyesini sergilemek için seçildi. Hükümet ve ona yakın medya, "asrın felaketi" olarak çerçeveledikleri bu yıkıma karşılık, devlet öncülüğündeki "asrın ihyası" söylemini geniş ölçüde takdirle karşıladı.

Yetkililer, büyük kısmı henüz inşa edilmemiş dairelerin anahtarlarını dağıtırken, kamuoyundaki eleştirilerin önemli bir kısmı resmi propaganda ile sahadaki gerçeklik arasındaki uçuruma odaklandı. Yerel basın, sivil toplum kuruluşları ve muhalif aktörler; süregelen altyapı eksikliklerine, büyük ölçüde tamamlanmamış inşaatlara, bazı yeni yapıların düşük kalitesine ve yeni gelişen uydu mahallelerdeki donatı yetersizliklerine dikkat çekti.[3] Cumhurbaşkanlığı konvoyunun geçtiği güzergâh boyunca, tamamlanmamış ya da hâlâ hasarlı olan binaları gizlemek için kurulan Potemkin cepheleri sosyal medyada geniş çapta alay ve eleştiri konusu oldu.[4]

"Asrın İnşası, Türkiye'nin Başarısı" başlıklı bu törenin, depremin doğrudan etkilerini yaşamış ve uzun vadeli sonuçlarına hâlâ katlanmakta olan yerel halktan ziyade, hükümet öncülüğündeki yeniden inşa sürecinin eksikliklerinden haberdar olmayabilecek ulusal bir izleyici kitlesine hitap edecek şekilde tasarlandığı izlenimi oluştu. Oysa Antakya'da deprem sonrası yerinden edilme süreci sona ermekten çok uzak olmakla beraber; aksine yeni biçimler alarak, başlangıçta geçici bir kesinti olarak çerçevelenen durumu daha kalıcı bir hâle dönüştürmektedir.

Yerinden Edilme Olarak Yeniden İnşa Süreci

Antakya'da gözlemlediğimiz durum, "yerinden edilme olarak yeniden inşa süreci"dir: Türkiye hükümetinin resmi beyan ve politika belgelerinde yer alan birçok taahhütle çelişen, yıkıcı ve yukarıdan aşağıya işleyen bir süreç.

Örneğin devletin 12. Kalkınma Planı, depremden etkilenen şehirlerin yalnızca iklim dostu ve afetlere dirençli biçimde değil, aynı zamanda "tarihsel, sosyal ve kültürel dokuları dikkate alınarak" yeniden inşa edilmesini taahhüt etmektedir. Planda açıkça, "yerli nüfusun yerleşimlerine geri dönüşünün sağlanacağı" ve "tarihî ve kültürel dokunun bütüncül bir şekilde ihya edileceği" belirtilmekte; ayrıca "yeni kentsel yerleşimler ile tarihî dokuya sahip eski yerleşim alanları arasında bağlantıların kurulacağı ve güçlü biçimde sürdürüleceği" ifade edilmektedir.[5]

Ancak hükümetin başarılı bir yeniden inşa süreci anlatısının aksine, şehirden elde edilen bulgular ve sakinlerin gündelik hayat deneyimleri, yeniden inşanın, yerinden edilmeyi besleyen bir dinamiğe dönüşerek süreci uzattığını ve yerinden edilmenin kapsamını genişlettiğini göstermektedir. Bu genişleyen yerinden edilme biçimi, toparlanma ilerledikçe ortadan kalkacak, yeniden inşa çabalarına rağmen geçici olarak ortaya çıkan bir durum değildir. Aksine, hükümetin benimsediği yeniden inşa biçimi aracılığıyla bizzat üretilmekte ve derinleştirilmektedir.

Mevcut yeniden inşa politikalarının yerinden edilmeyi nasıl uzattığı ve yoğunlaştırdığı üç temel eksen üzerinden ortaya konulmaktadır. Birincisi, hızlı geri dönüş vaatlerine rağmen, yerinden edilme süreci zaman içinde uzamakta; bu süreç altyapının çöküşü ile tehlikeli gündelik yaşam koşulları altında, devletin eylem ve eylemsizliklerinin yarattığı tekrar eden aksaklıklarla derinleşmektedir. İkincisi, yerinden edilme şehir içinde gerçekleşmekte; konut üretimi ve tahsis politikaları, Antakya sakinlerini farklı derecelerde örtük ya da açık zorlamalarla kentin çeşitli bölgelerine yeniden yerleştirirken, hem topluluk bağlarını hem de kentsel yaşamı tarihsel olarak şekillendiren yerleşim biçimlerini parçalamaktadır. Üçüncüsü ise yerinden edilme, mekânın kendisinin yeniden kurulması yoluyla ortaya çıkmaktadır; zira yeniden inşa sürecinde ortaya çıkan yapılı çevre, Antakyalıların yaşam biçimlerini, ihtiyaçlarını ve beklentilerini dikkate almamakta ve onları fiilen kendi şehirlerinde "yerinden edilmiş" hale getirmektedir.

Devam Eden Konut Güvencesizliği

Yerinden edilme, geleneksel tanımıyla, insanların çatışma ya da afet gibi nedenlerle yaşadıkları ve barındıkları yerlerden istem dışı olarak ayrılmaları anlamına gelir. Bu bağlamda, 2023 depremlerinin yol açtığı yıkım, yüz binlerce binanın yıkılması ya da ağır hasar alması,[6] bölge genelinde kitlesel bir yerinden edilme sürecini tetiklemiştir. Yalnızca Antakya'da bile kentsel alanın büyük bölümü yaşanamaz hâle gelmiş, bu durum sakinleri çeşitli acil barınma koşullarına itmiştir. On binlerce kişi ise geçici ya da kalıcı olarak şehir dışına göçmek zorunda kalmıştır.[7]

2025 sonu itibarıyla yaklaşık 148.000 kişi hâlâ Hatay ili genelinde ortaya çıkan ve adeta bir takımada gibi yayılan konteyner kentlerde yaşamaktadır. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) ve hükümet tarafından, çok sayıda kamusal ve sivil aktörün katılımıyla inşa edilen bu yerleşimlerdeki yaşam koşulları büyük farklılıklar gösterse de, çoğunlukla aşırı yoğunluk, yetersiz altyapı ve hizmet eksiklikleri öne çıkmaktadır.[8]

Bunun yanı sıra birçok kişi, bireysel ya da kolektif olarak kendi geçici barınma çözümlerini üretmiştir; kendi imkânlarıyla inşa ettikleri barakalar, çadırlar, konteynerler, prefabrik yapılar ve kimi zaman da eski evlerinin hasarlı kalıntılarını bir araya getirilerek oluşturdukları bu düzenlemeler, önemli sayıda insan için barınma alanı sağlamaya devam etmektedir. Devlet kurumlarından sınırlı destek almalarına rağmen, bu yapılar işlevselliğini sürdürmektedir.[9] Birçok sakin, devlet tarafından işletilen konteyner yerleşimleri yerine bu çözümleri tercih etmiştir; çünkü bu seçenekler, mahallelerine ve topluluklarına yakın kalmalarına ve belirli bir özerklik düzeyini korumalarına imkân tanımaktadır. Bunlar, dışarıdan yönetilen ve çoğu zaman kentten uzak bu barınma alanlarının sunamadığı koşullardır.

Bu ölçekte bir afetin ardından üç yıllık geçici barınma süresi küresel ölçekte olağandışı değildir. Ancak dikkat çekici olan, hükümet söyleminin hızlı ve "kalıcı konut" üretimi üzerine yoğunlaşması karşısında (2023 seçimleri öncesinde Cumhurbaşkanı konutların bir yıl içinde teslim edileceğini vaat etmişti[10]), kentsel toparlanmayı kademeli olarak

destekleyebilecek ara çözümlerin büyük ölçüde göz ardı edilmiş olmasıdır. Uzun süre kullanılacağı öngörülebilecek yerleşimler aceleyle tasarlanıp inşa edilmiş, bu da son derece kötü yaşam koşullarının oluşmasına yol açmıştır.

Antakya'nın kuzeyinde inşa edilen en erken ve en büyük geçici yerleşimlerden biri olan Büyükdalyan 1'de, birçok "konteyner kentte" gözlenen sorunlar açık biçimde görülmektedir. Sakinler, güvencesiz yaşam koşullarının yalnızca devletin ihmali ve eylemsizliğinin sonucu olmadığını, aynı zamanda bilinçli müdahalelerle de ağırlaştırıldığını ifade etmektedir. Yakın zamanda yerel yönetim, sakinleri yaşam koşullarını iyileştirmek amacıyla kendi imkânlarıyla yaptıkları bazı düzenlemeleri sökmeye zorlamıştır.

Buna bir örnek, kamp içindeki ana yola bir sakin tarafından inşa edilen "kuş kulesi"dir. Kuş kulesi güvercinleri beslemek için ek bir kat oluşturan, aynı zamanda altındaki konteyneri gölgeleyerek yaz aylarında ısıyı azaltan ahşap bir yapıdır. Geçtiğimiz ay bu yapı zorla yıkılmıştır.

Büyükdalyan I konteyner kentinde bir sakin tarafından inşa edilen ve daha sonra yönetim kararıyla kaldırılan kuş kulesi, Mayıs 2025 (Fotoğraf: Francesco Pasta)

2025 yılından itibaren yetkililer, kamu maliyeti yüksek olan konteyner kentleri kapatmaya yönelik giderek daha kararlı bir politika izlemeye başlamıştır. 2025 yazının sonlarında Büyükdalyan I sakinlerine, herkes için alternatif konutlar sağlanmamış olmasına rağmen, üç ay içinde konteynerlerini boşaltmaları gerektiği bildirilmiştir. Üç kez ertelenen bu süre için son tarih şu anda Haziran 2026 olarak belirlenmiştir. Ancak hak sahibi olanlar açısından bile, devlet tarafından inşa edilen konutların zamanında teslim edilip edilmeyeceği konusunda ciddi şüpheler sürmektedir.

Deprem bölgesi genelinde birçok konteyner kent halihazırda kaldırılmış; kapatılacağı duyurulan diğer yerleşimlerde ise, konut tahsisleri geciktiği için bu tarihler defalarca ertelenmiştir. Sonuç olarak on binlerce insan, yaklaşan tahliye tarihleri ile muğlak konut tahsisleri arasında sıkışmış durumdadır; deprem sonrası devlet destekli konut hakkından yararlanamayanlar için ise hiçbir gerçekçi alternatif bulunmamaktadır.

Büyükdalyan I konteyner kenti, depremin üzerinden üç yıl geçmesine rağmen konut güvencesizliğinin devam ettiğini göstermenin ötesinde, daha rahatsız edici bir gerçeğe işaret etmektedir: süreklilik kazanan kesintiler, uzayan belirsizlik ve sakinlerin yaşam koşullarını iyileştirme ya da geleceklerini planlama imkânlarının kısıtlanması gibi yerinden edilme ile ilişkilendirilen birçok durum, doğrudan afetin değil, toparlanma sürecinin nasıl yönetildiğinin bir sonucudur.

Ayrıca, geçici yerleşimlerin ötesinde, "kalıcı konutların" üretimi ve tahsisi de her zaman güvencesizliğin ya da yerinden edilmenin sona erdiği anlamına gelmemektedir. Aksine, mevcut uygulama biçimiyle bu politikalar, yerinden edilmenin yeni itici güçleri olarak ortaya çıkmaktadır.

Kendi Kentinde Sürgün Olma

Yerinden edilme olarak yeniden inşa sürecinin ikinci kritik boyutu, hükümetin vaatleri ile uygulama arasındaki uyumsuzluktan ziyade, planlanan, inşa edilen ve tahsis edilen konutların niteliğiyle ilgilidir. Bu konutların mekânsal dağılımı ve hangi kriterlere göre tahsis edildikleri, şehir içinde yeni türden bir içeride yerinden edilme biçimi üretmektedir: kendi kentinde sürgün olma.

"Hak sahibi" olarak tanınan Antakya sakinleri, çoğu zaman eski evlerinden kilometrelerce uzakta, yeşil alanlar ve tarım arazileri üzerine TOKİ tarafından inşa edilen büyük ölçekli toplu konutlara yerleştirilmektedir. Tahsis süreci, genellikle net olmayan kriterlere göre yapılan bir kamu kurası aracılığıyla yürütülmekte ve büyük ölçüde deprem öncesi yerleşim örüntülerini takip etmemektedir. Bu durum, mevcut toplulukların farklı toplu konut alanlarına dağılmasına yol açmaktadır. Dahası, kiracıları, göçmenleri ve daha önce mülkiyet hakkı bulunmayanları dışarıda bırakarak topluluklar içindeki parçalanmayı daha da derinleştirmektedir.

Birçok hane, kendi arsasında konutunu yeniden inşa edecek maddi imkâna sahip değil ve yerinde dönüşüm için sağlanan devlet desteği hızla artan inşaat maliyetlerinin gerisinde kalmaktadır. Bu nedenle birçok sakin, bu konutları kabul etmek dışında çok az seçeneğe sahiptir.

Örneğin, Eski Antakya mahallelerinden birinde doğup büyüyen Mahmut, yakın zamanda bölgedeki en büyük TOKİ yerleşimi olan ve yaklaşık 12 kilometre kuzeyde bulunan Dikmece'ye taşınmıştır. Çadırlar ve konteynerler arasında geçen yaklaşık üç yılın ardından bir dairede yaşamak kuşkusuz bir iyileşme anlamına gelmektedir. Ancak ailesine ait evi yeniden inşa edecek maddi güce sahip olmamasına rağmen Mahmut, arsasını satmamaya kararlıdır. Buna karşın birçok komşusu ekonomik zorluklar

nedeniyle arsalarını satmaya başlamıştır; bu durum, mahalleye geri dönüş ve topluluğun yeniden kurulması ihtimalini giderek zayıflatmaktadır.

Bir başka sakin olan Kerem ise, tarihi Affan Mahallesi'ndeki evinin yerine Dikmece'de bir daireye yerleştirilmiştir. Kerem, burada yaşamayı hiçbir zaman düşünmemesine rağmen dairenin aidat ve faturalarını ödemektedir. Bunun nedeni yalnızca TOKİ afet konutlarında tahsis edilen evin eski mahallesine olan mesafesi değil; aynı zamanda bir Arap Alevi olarak bu yeni çevrede kendisini rahat hissetmeyecek olmasıdır. Pek çok kişi gibi o da TOKİ tarafından sunulan bu konutu yük getiren bir "yedek seçenek" olarak görmektedir. Başka bir alternatifi olmadığı için isteksizce kabul etmiş olsa da, yeniden inşa süreci boyunca nihai hedefi deprem öncesi evini bulunduğu yerde yeniden yapabilmektir.

Bu iki örnek, pek çok benzeriyle birlikte, Antakyalıların TOKİ afet konutlarını çoğu zaman barınma ihtiyaçlarını karşıladığı için değil, esas olarak devletin başka bir uygulanabilir alternatif sunmaması nedeniyle isteksizce kabul ettiklerini göstermektedir. Deprem sonrası uygulanan bu konut politikası, Antakya'nın kentsel alanını önemli ölçüde genişletirken, kent içindeki birçok mahallenin harabe hâlde

Antakya merkezindeki TOKİ ofisinde sergilenen kura listelerinde kendilerine tahsis edilen daireyi bulmaya çalışan sakinler, Aralık 2025 (Fotoğraf: Francesco Pasta)

ve nüfusu azalmış şekilde kalmasına yol açmakta; bu alanların ileride fırsat doğduğunda farklı aktörler tarafından dönüştürülmesinin önünü açmaktadır.[11]

Bu süreçte Antakyalılar, yeniden inşa politikalarının toplulukları parçalaması ve yeniden dağıtması sonucunda, bizzat şehir içinde yerinden edilmektedir. Sonuç olarak, deprem sonrası yerinden edilme, onu çözmeyi amaçlayan konut politikaları aracılığıyla kalıcı hâle getirilmektedir. Bu yerinden edilme biçimi, derme çatma barınaklar ya da geçici konaklama merkezleri gibi daha alışıldık imgelerden farklı olsa da, etkileri en az onlar kadar derindir ve insanların kendi topluluklarından uzun süreli bir kopuş yaşamalarına, bir tür sürgünlük deneyimine yol açmaktadır.

Etnik ve dinsel açıdan heterojen yapısıyla Antakya için bu politikaların sonuçları özellikle ağırdır. Burada kültürel çeşitlilik, çoğu zaman "hoşgörü" ve "kozmopolitlik" söylemleri içinde göz ardı edilen, dikkatle korunmuş sosyo-mekânsal düzenlemeler sayesinde sürdürülmüştür.[12] Sakinlerin mahallelerinden koparılarak kentin farklı bölgelerinden yeni komşularla birlikte başka yerlere yerleştirilmesi, uzun vadede egemen ve devlet tarafından teşvik edilen Türk-Sünni kimliğe doğru bir asimilasyona yol açabilecek bir dayatmayı içermektedir.

Antakyalılar bu riskin son derece farkındadır. Depremin hemen ardından, pek çok yerel aktör Antakya'nın demografik yapısının korunmasının önemini vurgulamış; bunun da şehir içindeki mevcut yerleşim örüntülerine saygı gösterilmesi anlamına geldiğini belirtmiştir.[13] Ancak yeniden inşa süreci, tam da Antakya'nın on yıllar süren homojenleştirici devlet politikalarına rağmen Türkiye'nin en çeşitli kentlerinden biri olarak kalmasını mümkün kılan bu düzenlemeleri bozmaktadır.

Nüfusun bu şekilde yeniden dağıtılması, yani fiilen kendi kentinde sürgünlük üreten bu süreç, yerinden edilmenin daha geniş bir biçiminin parçasıdır. Antakya'yı Antakya yapan özelliklerin sistematik biçimde aşındırılması yoluyla, "yer"in kendisinin çözülmesi üzerinden işleyen bir yerinden edilme süreci söz konusudur.

İnsanları "Yerinden" Eden Mekânlar

Deprem sonrası Antakya'yı giderek daha fazla tanımlayan unsur, yerinden edilmenin bahsedilen daha geniş biçimi, yani mekânsal yakınlıkları aşındıran ve "yer" ile kurulan bağları yeniden şekillendiren süreçtir. Birçok Antakya sakini için, devasa şantiyeler arasından yavaş yavaş yeniden ortaya çıkan şehir artık neredeyse tanınmaz hâldedir. Sakinlere konut tahsis edilmiş olsa bile, bu konutların sunulma biçimi çoğu zaman yer ve aidiyet duygusunu zayıflatmakta ve insanların şehirlerini nasıl deneyimlediklerini köklü biçimde dönüştürmektedir.

Robert Nixon, 2011 tarihli *Slow Violence* adlı eserinde yerinden edilme kavrayışını, "toplulukları, yaşanabilir kılan özelliklerinden arındırılmış bir mekânda mahsur bırakan bir kayıp" olarak genişletir.[14] Bu perspektifte yerinden edilme, zorunlu fiziksel yer değiştirmeyle sınırlı değildir; "yer"in kendisinin yeniden kurulması yoluyla da gerçekleşebilir.

Antakya'da ortaya çıkan yapılı çevre, sakinlerin kentin yaşayan mirasını, yani onların yaşam biçimlerini, tarihsel olarak ayakta tutan sosyo-kültürel ağları, pratikleri ve ilişkileri sürdürme kapasitesini sınırlamaktadır. Coğrafi olarak yer değiştirmemiş olsalar bile, aidiyeti şekillendiren maddi ve toplumsal bağların çözülmesiyle birlikte insanlar kendilerini "yerinde değilmiş" gibi hissetmektedir. Bu "yerinden olma" hissi, duygusal mekânların kaybından doğmakta; duygulanımsal ve bedensel deneyimler üzerinden açığa çıkarak insanların öznelliklerini yeniden şekillendirmektedir.[15]

Bu duruma dair çarpıcı bir örnek, Samandağ ilçesindeki Mağaracık Mahallesi'dir. Burada çoğu aile apartmanı olan alçak ve orta katlı yapıların arasına zeytinlikler, meyve ağaçları ve hanelerin gıda üretimi yaptığı ya da hayvan beslediği bahçeler serpişmiştir. Bu Arap Alevi yerleşimlerinde yer alan çok sayıda ziyaret (kutsal mekân), topluluk ritüellerine ev sahipliği yaparak kolektif buluşma ve sosyal yaşam alanları oluşturur. Denetimsiz kentleşme, hatalı inşaat ve zayıf altyapının yarattığı tüm sorunlara rağmen, bu çevreler sakinlerin gündelik ihtiyaçlarını ve yaşam biçimlerini yansıtan ve destekleyen mekânlardır.

Buna karşılık, mahallenin yukarısındaki tepelerde TOKİ tarafından inşa edilen konut alanları, binlerce aynı tip birimden oluşan seri üretim bloklar halinde inşa edilmiş olup, daha önce topluluk yaşamını destekleyen birçok özel ve ortak mekândan yoksundur. Pek çok sakin için bu standartlaştırılmış çevrede gündelik hayatı tahayyül etmek zordur. İnsanlar, dinî ritüelleri nerede ve nasıl gerçekleştireceklerini, akraba ve komşularıyla nasıl bir araya geleceklerini ya da bahçecilik ve hayvancılığı nasıl sürdüreceklerini sorgulamaktadır. Aynı zamanda eğitim, alışveriş ve ulaşım gibi temel ihtiyaçların bu kentten uzak konut alanlarında nasıl karşılanacağı da belirsizdir.

Mağaracık'ın üzerindeki yamaçlarda TOKİ tarafından inşa edilen toplu konutlar, Aralık 2025 (Fotoğraf: Francesco Pasta)

Öte yandan, uzun süredir "Samandağ'ın akciğerleri" olarak görülen verimli tarım arazilerinden zeytinlik ve mandalina bahçelerinin betonlaşması, kısmen tarıma dayalı şekilde geçimlerini sürdüren bu toplulukların yaşam kaynaklarını tahrip etmekte, aynı zamanda tarihsel ve ekolojik açıdan değerli peyzajları yok etmektedir. Dahası, TOKİ'nin inşa ettiği konutların ölçeği, deprem sonrası konut ihtiyacını aşar görünmekte; bu da fazla konutların ileride piyasaya sürülebileceği ihtimalini gündeme getirmektedir.

Mağaracık'ta yaşananlar, Antakya'nın metropoliten alanı genelinde gözlemlenen daha geniş bir sürecin parçasıdır: yeniden inşa süreci ciddi çevresel tahribat üretmekte ve önümüzdeki yıllarda kentsel yayılmayı daha da hızlandırma potansiyeli taşımaktadır.[16]

Bu eleştiriler Türkiye'nin başka yerlerindeki standartlaşmış konut projeleri için de yapılabilir. Ancak sonuçları, Antakya gibi etnik ve dinî azınlıkların yoğun olarak yaşadığı bölgelerde çok daha derindir. Devlet kurumlarının yerel kültürlerin yeniden üretimini desteklemediği, hatta çoğu zaman engellediği bir bağlamda, dil, ritüeller ve gündelik pratikler gibi kültürel unsurların aktarımı büyük ölçüde fiziksel yakınlığa, yerel mekânsal düzenlemelere ve yer-temelli topluluk ilişkilerine bağlıdır. Yerel yaşam biçimlerinden kopuk olan bu kitlesel konut üretimi, kültürel asimilasyon süreçlerini hızlandırma potansiyeline sahiptir. Bu anlamda, mevcut yeniden inşa politikaları bölgede yüzyıla yayılan demografik mühendislik sürecini daha da ileri taşıma riski barındırmaktadır.

Yeniden inşa süreciyle ortaya çıkan yeni Antakya'nın şekillenmesinde muhtemelen bu daha derin yerinden edilme biçimi belirleyici olacaktır: insanları zorunlu olarak şehirden çıkarmaktan ziyade, içinde yaşadıkları mekânın dayatılan dönüşümü aracılığıyla onları dönüştüren bir süreç. Üstelik bu dönüşüm, nihayetinde o şehirde yaşayacak olan sakinlerin neredeyse hiçbir katılımı olmaksızın gerçekleşmektedir.

Sonuç

Antakya'dan bakıldığında, hükümetin teşvik ettiği başarılı bir yeniden inşa süreci ve hızlı bir "normale dönüş" anlatısı ikna edici olmaktan uzaktır. Devam eden toparlanma çabaları, otoriteler tarafından verilen taahhütlerin oldukça gerisinde kalmaktadır.

Afetin üzerinden üç yıl geçmiş olmasına rağmen sahadaki gelişmeler bu vaatlerle keskin bir biçimde çelişmektedir. Yerinden edilme yalnızca uzayan belirsizlik ve güvencesiz yaşam koşullarıyla sürmekle kalmamakta, sakinler aynı zamanda şehir içinde yeniden yerleştirilmektedir; bu durum toplulukları parçalamakta ve kendi kentinde sürgünlüğün yeni biçimlerini üretmektedir. Yeniden inşa süreciyle ortaya çıkan yapılı çevre, Antakya'da yaşamı tarihsel olarak şekillendiren katmanlı sosyo-kültürel peyzajlarla büyük ölçüde bağdaşmamakta ve sakinlerin kültürel pratikleri ile kimliklerinin sürekliliğini sekteye uğratmaktadır.

Bu anlamda yeniden inşa süreci, yerinden edilmeye yanıt veremediği gibi, aynı zamanda onun başlıca üreticilerinden biri hâline gelmiştir. Aceleyle tamamlanmış proje mekanların önünde sembolik olarak dağıtılan konut anahtarları da dâhil olmak üzere, özenle kurgulanmış toparlanma imgeleriyle sahada yaşanan gerçeklikler arasında keskin bir tezat bulunmaktadır. Bir dairenin anahtarı tek başına bir "yuva" anlamına gelmez. Anlamlı bir yerleşme ve aidiyetin koşulları sağlanmadığında, Antakya'da yeniden inşa süreci birçok kişi için kendi kentinde sürgünlük anlamına gelmektedir.

Notlar

1 | Türkiye Cumhuriyeti İletişim Bakanlığı, "Cumhurbaşkanı Erdoğan, 455 Bininci Afet Konutu Kura Çekimi ve Anahtar Teslimi Töreni'nde konuştu," 27 Aralk , 2025, https://www.iletisim.gov.tr/turkce/haberler/detay/cumhurbaskani-erdogan-455-bininci-afet-konutu-kura-cekimi-ve-anahtar-teslimi-toreninde-konustu/.

2 | Örneğin, Hatay Depremzede Derneği'nin 2026 tarihli *Hatay Deprem 3. Yıl Raporu*; BBC News Türkçe'nin 10 Şubat 2024 tarihli "6 Şubat'ın ardından Hatay: 'Kameralar gitti, yine yapayalnız kaldık'" başlıklı haberi (https://www.bbc.com/turkce/articles/c72gzn3nl47o).

3 | 'Normale dönüş' anlatısının çürütülmesi ve Antakya ile daha geniş deprem bölgesinin karşı karşıya olduğu devam eden sorunlara eleştirel bir genel bakış için bkz.: S. Mansuroğlu, 'Üç yıldır 6 Şubat'a takılı hayat: Hiçbir yaramız kabuk bağlayamadı,' *BirGün*, 6 Şubat 2026, https://www.birgun.net/haber/uc-yildir-6-subata-takili-hayat-hicbir-yaramiz-kabuk-baglayamadi-690522.

4 | Terim, Grigory Potemkin'in Catherine II of Russia döneminde, 1787'deki Kırım gezisi sırasında onu etkilemek için sahte köyler kurduğu yönündeki (muhtemelen apokrif) hikâyeden gelir. Günümüzde, altta yatan gerçek koşulları gizleyen, düzen ya da refah izlenimi yaratmaya yönelik kurgulanmış gösterimleri tanımlamak için kullanılır. Sosyal medya eleştirilerine örnek olarak, 26.12.2025 tarihinde hatay.olay (https://www.instagram.com/hatay.olay/), 27.12.2025 tarihinde haber.ani (https://www.instagram.com/haber.ani/) ve 25.12.2025 tarihinde mustafadilektr (https://www.instagram.com/mustafadilektr/) hesaplarının Instagram paylaşımlarına bakılabilir.

5 | Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, On İkinci Kalkınma Planı (2024–2028).

6 | "Hatay deprem tespit raporu | En ağır yıkım Antakya'da," Bianet, 8 Nisan, 2023, https://bianet.org/haber/hatay-deprem-tespit-raporu-en-agir-yikim-antakya-da-277027.

7 | İ. Nacak ve E. Kuday, "Şubat 2023 Depremleri Sonrası Hatay'dan Göç Eden Depremzedelerin Geri Dönüş Motivasyonları," *İnsan & Toplum* 15, no. 3 (2025): 10–39, https://doi.org/10.12658/M0768.

8 | *Hatay Deprem 3. Yıl Raporu* (Hatay Depremzede Derneği, 2026).

9 | Architecture Sans Frontières UK and Hatay Deprem Dayanışması, *Çekmece'de Yaşayan Mirasın Onarımı: Toplum Temelli Yeniden İnşaya Giden Yollar* (ASF-UK, 2024), https://www.asf-uk.org/articles/yeni-rapor-cekmece-de-yasayan-mirasin-onarilmasi-new-report-repairing-living-heritage-in-cekmece.

10 | "Cumhurbaşkanı Erdoğan: Amacımız bir yıl içinde 319 bin konut ve köy evini hak sahiplerine teslim etmektir," Anadolu Ajansı, 2 Nisan, 2023, https://www.aa.com.tr/tr/gundem/cumhurbaskani-erdogan-amacimiz-bir-yil-icinde-319-bin-konut-ve-koy-evini-hak-sahiplerine-teslim-etmektir/2861619.

11 | Bu kent ölçeğindeki sosyo-mekânsal yeniden yapılanma, Türkiye'de kentsel dönüşüm politikalarının yöneldiği daha geniş eğilimi yansıtmaktadır ve Antakya fiilen bir politika deneme alanı olarak ele alınmaktadır. 6306 sayılı Kanun'un 2023 yılında yapılan revizyonu, mülkiyet hakları ve kentsel mekânın yeniden düzenlenebileceği hukuki mekanizmaları genişletmiştir. Bunun yukarıdan aşağıya yönlendirilen büyük ölçekli mülkiyet ve nüfus

yeniden dağılımlarına nasıl zemin hazırlayabileceğine ve Antakya'nın nasıl bir pilot alan olarak çerçevelendiğine dair değerlendirmeler için bkz.: C. Çılğın, "Yeni bir imar rejimine doğru," *1+1 Express*, 10 Temmuz 2024, https://birartibir.org/yeni-bir-imar-rejimine-dogru/ ve B. Özgür, "İşte rezerv alan: Zarrab'ın eniştesine rant, Hataylının zeytinliğine gasp," Gazete Duvar, 8 Temmuz 2024, https://www.gazeteduvar.com.tr/iste-rezerv-alan-zarrabin-enistesine-rant-hataylinin-zeytinligine-gasp-makale-1711142.

12 | Bkz. örneğin, Ş. Can, *Refugee Encounters at the Turkish-Syrian Border* (Routledge, 2020) ve S. Dağtaş, *Under the Same Sky: Everyday Politics of Religious Difference in Southern Turkey* (University of Pennsylvania Press, 2025).

13 | Bkz. örneğin, L. Duman, "Antakya'dan Vazgeçmemek: Çok Kültürlülüğün Yeniden İnşası," *Nehna*, 8 Ekim 2023, https://www.nehna.org/post/antakya-dan-vazgecmemek-cok-kulturlulugun-yeniden-insasi ve Ş. Süveydan, "Depremin 15. Ayında Antakya'da Ahval ve Şerait," *Arkitera*, 15 Mayıs 2024, https://www.arkitera.com/gorus/depremin-15-ayinda-antakyada-ahval-ve-serait/

14 | R. Nixon, *Slow Violence and the Environmentalism of the Poor* (Harvard University Press, 2013).

15 | Bkz. ayrıca, J.D. Porteous ve S.E. Smith, *Domicide: The Global Destruction of Home* (McGill-Queen's University Press, 2001); P. Marcuse ve D. Madden, *In Defense of Housing: The Politics of Crisis* (Verso, 2016); J. Schnelzer, "Becoming displaceable, feeling displacing, un/doing displacement – Conceptualizing urban residential displacements as dissimilar experiences amidst the global housing affordability crisis," *Urban Geography* 46, no. 4 (2025): 794–816, https://doi.org/10.1080/02723638.2024.2412919.

16 | Bu bağlamda, daha ayrıntılı bir kentsel morfoloji analiz için bkz. E. Bingöl, "The Influence of Post-earthquake Reconstruction on the Urban Continuity of Antakya: The Cases of Akevler and Gülderen Neighbourhoods," *Journal of Planning* (2025): 300–323, https://doi.org/10.14744/planlama.2025.04468en

İstanbul Politikalar Merkezi–Sabancı Üniversitesi–Stiftung Mercator Girişimi Hakkında

İstanbul Politikalar Merkezi–Sabancı Üniversitesi–Stiftung Mercator Girişimi, Türkiye-Almanya ve Türkiye- Avrupa arasındaki akademik, politik ve sosyal bağları güçlendirmeyi hedeflemektedir. Ortaklığın kuruluş amacı, küreselleşen dünyada bilgi sahibi olma ve 21. yüzyılın koşullarıyla yüzleşebilmek için fikir ve insan alışverişinin önkoşul olduğu inancından kaynaklanmaktadır. Girişim, Avrupa bağlamında ve küresel ölçekte Türkiye ve Almanya'nın geleceği konusunda kurucu tarafların önemli olduğuna inandığı AB-Almanya-Türkiye İlişkileri ve İklim Değişikliği alanlarına odaklanmaktadır.

Francesco Pasta, 2025/26 Mercator-İPM Araştırmacısıdır.

Şule Can, doktorasını Binghamton Üniversitesi, SUNY'de Antropoloji alanında tamamlamıştır.

Bu yazıda yapılan analizler ve varılan sonuçlar yalnızca yazarlara aittir ve İPM'nin resmi görüşünü yansıtmaz.

Bu analiz ilk olarak İngilizce yazılmıştır. Türkçeye otomatik çeviriyle çevrilmiş, ardından Şule Can ve Jiyan Andiç tarafından editoryal olarak gözden geçirilmiştir.

Depremden Üç Yıl Sonra Antakya'da Yerinden Edilme Sona Ermedi, Biçim Değiştirerek Yayılıyor
12 s.; 30 cm. - (İstanbul Politikalar Merkezi–Sabancı Üniversitesi–Stiftung Mercator Girişimi)

Kapak Tasarımı ve Mizanpaj: MYRA

Kapak Fotoğrafı: Samandağ'ın Mağaracık ve Kurtderesi mahallelerinde, zeytinlik ve mandalina bahçelerinin bulunduğu eski tarım arazileri üzerine yükselen toplu konutlar, Mart 2026 (Fotoğraf: Francesco Pasta)

İstanbul Politikalar Merkezi
Bankalar Caddesi Minerva Han No: 2 Kat: 4
34420 Karaköy-İstanbul
T +90 212 292 49 39
ipc@sabanciuniv.edu - ipc.sabanciuniv.edu

İPM | İSTANBUL POLİTİKALAR MERKEZİ
SABANCI ÜNİVERSİTESİ
STIFTUNG MERCATOR GİRİŞİMİ